
10 ZÁVEROV O NÁSILÍ NA ŽENÁCH Z POLICAJNÝCH DÁT

Mgr. Barbora Burajová, PhD.

Inštitút pre výskum práce a rodiny

21. novembra 2023

Úvod

V nasledujúcom zhrnutí uvádzame dva pohľady na násilie na ženách, ktoré nám ponúkajú štatistiky kriminality. Pre porovnanie obsahujú aj prehľad viktimizácie mužov vybranými trestnými činmi.

Na úvod je potrebné konštatovať, že slovenské administratívne dáta polície neposkytujú dostatočný vhľad do toho, presne koľko žien a koľko mužov sa stalo obeťou trestných činov. Štatistiky kriminality totiž popri kategórii „muž“ a „žena“ uvádzajú aj kategóriu „skupina“. Preto pri tých trestných činoch, ktoré mali viac obetí, a nie je možné určiť, koľkí z nich sú muži a koľké sú ženy.

Prvý pohľad sa díva na evidované vzťahy páchatel'a k obeť¹. Z dostupnej evidencie je možné určiť pohlavie obeť len pri obeťiach trestných činov spáchaných blízkymi osobami, ak vzťah medzi páchatel'om a obeťou bol manžel/manželka, druh/družka resp. bývalý manžel/bývalá manželka, bývalý druh/bývala družka. Tieto kategórie uvádzame v oboch pohľadoch rozdelené podľa pohlavia ako intímne partnerské násilie (skr. IPN), ktorého páchatel'om resp. obeťou bol muž alebo partnerské násilie, ktorého páchatel'kou resp. obeťou bola žena. Nakoľko ide o pohľad na vzťahy a nie obeť, neovplyvňuje ho obmedzenie súvisiace s kategóriou „skupina“. Na druhej strane nie je možné zo štatistického prehľadu MV SR o vzťahoch páchatel'ov k obeťiam určiť pohlavie iných obeť. Preto nevieme, koľko z tých, ktorí boli viktimizovaní rodičom, dieťaťom alebo inou blízkou osobou, bolo mužského alebo ženského pohlavia.

Druhý pohľad sa špecificky díva na násilie, ak jeho obeťou boli ženy. Platí preň obmedzenie súvisiace s údajom o skupine. Tento nedostatok sme odstránili tak, že sme počet obeť „v skupine“ nezahrnuli do celkového počtu zistených trestných činov. Skôr ako na absolútny počet obeť je preto potrebné sa dívať na pomerné zastúpenie žien a mužov ako obeť vybraných trestných činov. Ďalšie obmedzenie súvisí so zdrojom údajov, štatistickým prehľadom MV SR o obeťiach², ktorý zahŕňa len niektoré trestné činy. Napríklad neobsahuje trestný čin nebezpečného prenasledovania, ktorého typickou obeťou sú ženy. V pohľade č. 2 sme skombinovali porovnateľné údaje z administratívnych dát o vzťahoch páchatel'ov k obeťiam a o obeťiach. Pozreli sme sa potom aj na to, aký bol podiel partnerského násilia voči mužom alebo ženám na všetkých zistených TČ.

V neposlednom rade je úvodom potrebné upozorniť aj na skutočnosť, že v prípade vrážd štatistiky kriminality zahŕňajú aj údaje o príprave a pokuse úkladnej vraždy a vraždy. Ak sa potom špecificky dívame na pohlavie obeť, nie je možné identifikovať len tie prípady, kedy bol skutok dokonaný. Uvádzané údaje teda nehovoria o počtoch zavraždených žien a mužov, ale aj o tých, ktorých život bol ohrozený prípravou a pokusom o vraždu. V prípade zabití štatistiky nezhrňali prípady pokusov a prípravy, čo súvisí s podstatou tohto nedbanlivostného trestného činu, ktorý spočíva v úmyselnom konaní s cieľom inej osobe ublížiť.

¹ Štatistika MV SR: Údaje o príbuzenských vzťahoch páchatel'ov a obeť

² Štatistika MV SR: Údaje o obeťiach kriminality

Pohľad 1:
Partnerské násilie na ženách za roky 2017-2022

(zdroj: štatistiky MV SR, vlastné spracovanie)

Objasnené a dodatočne objasnené trestné činy	Počet	Spáchané príbuzným	Podiel spáchaných príbuznými	IPN – páchatel muž	IPN – páchatelka žena	Násobok žien k mužom
§ 144 Úkladná vražda	53	7	13%	3	1	3,0
§ 145 Vražda	239	104	44%	41	15	2,7
§ 147 Zabitie (v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému)	41	17	41%	5	3	1,7
§ 148 Zabitie (v úmysle ublížiť na zdraví inému)	28	10	36%	3	2	1,5
Spolu	361	138	38%	52	21	2,5
§ 155 Úmyselné ublíženie na zdraví (spôsobí ťažkú ujmu na zdraví)	1141	166	15%	65	27	2,4
§ 156 Úmyselné ublíženie na zdraví (ublíži na zdraví)	5659	608	11%	303	52	5,8
Spolu	6800	774	11%	368	79	5
§ 199 Znásilnenie	322	70	22%	53	0	53,00-
§ 200 Sexuálne násilie	351	73	21%	44	2	22,0
Spolu	673	143	21%	97	2	49
§ 208 Týranie blízkej osoby a zverenej osoby	1455	1275	88%	718	52	14
§ 360 Nebezpečné vyhrážanie	7884	3940	50%	1973	215	9,2
§ 360A Nebezpečné prenasledovanie	2292	956	42%	508	57	8,9
Spolu	10176	4896	48%	2481	272	9

ZHRNUTIE ZÁVEROV O NÁSILÍ NA ŽENÁCH

 Od roku **2017 do roku 2022** na Slovensku **v partnerských vzťahoch**:

- Bolo spáchaných trestných činov vrážd a zabití voči ženám 2,5 krát viac ako mužom.
- Ublížené na zdraví bolo 5 krát viac ženám ako mužom.
- Znásilneniu a sexuálnemu násiliu čelilo 49 krát viac žien ako mužov.
- Týraniu čelilo 14 krát viac žien ako mužov.
- Závažnému vyhrážaniu a stalkingu čelilo 9 krát viac žien ako mužov.

Pohľad 2:

Násilie na ženách za roky 2017-2022

(zdroj: štatistiky MV SR, vlastné spracovanie)

Trestné činy	Počet obetí zistených TČ*	Obete muži				
		Počet	Podiel na obetiach	IPN	Podiel IPN na obetiach	Podiel IPN na zistených TČ
Vraždy a zabitia (§146-148 TZ)	353	230	65%	16	7%	5%
Zabitie (§ 147,148 TZ)	140	104	74%	5	5%	4%
Úmyselné ublíženie na zdraví (§155-156 TZ)	8109	6364	78%	79	1%	1%
Týranie blízkej a zverenej osoby (§208 TZ)	2270	307	14%	52	17%	2%
Znásilnenie a sexuálne násilie (§ 199 a 200 TZ)	1020	106	10%	2	2%	0,2%
Nebezpečné vyhrážanie (§ 360 TZ)	10133	3420	34%	215	6%	2%
Trestné činy	Počet obetí zistených TČ*	Obete ženy				
		Počet	Podiel na obetiach	IPN	Podiel IPN na obetiach	Podiel IPN na zistených TČ
Vraždy a zabitia (§146-148 TZ)	353	123	35%	44	36%	12%
Zabitie (§ 147,148 TZ)	140	36	26%	8	22%	6%
Úmyselné ublíženie na zdraví (§155-156 TZ)	8109	1745	22%	368	21%	5%
Týranie blízkej a zverenej osoby (§208 TZ)	2270	1963	86%	718	37%	32%
Znásilnenie a sexuálne násilie (§ 199 a 200 TZ)	1020	914	90%	97	11%	10%
Nebezpečné vyhrážanie (§ 360 TZ)	10133	6713	66%	1973	29%	19%

*Bez obetí, ktoré sú vedené ako „skupina“

ZHRNUTIE ZÁVEROV O NÁSILÍ NA ŽENÁCH

Od roku **2017 do roku 2022** na Slovensku:

- Ženy čelia oproti mužom 5 krát vyššiemu riziku vraždy v intímnych partnerských vzťahoch; v prípade zabití je toto riziko viac ako štvornásobné.
- Zo všetkých žien, ktorým bolo ublížené na zdraví, každej piatej ublížil jej partner alebo bývalý partner, no za ublíženie na zdraví mužom bolo zodpovedných len 1% ich partneriek alebo bývalých partneriek.
- Týranie blízkej osoby a zverenej osoby bolo najmä o ženských obetiach – ženy tvorili až 86% obetí.
- Prevažnú väčšinu viktimizovaných znásilnením a sexuálnym násilím (90%) tvorili ženy.
- Až 2/3 obetí závažného vyhrážania boli ženy.

Záver

Uvedené prehľady nie sú komplexným pohľadom na násilie na ženách a dievčatách. Prehľad administratívnych dát o obetiach je výberový, neobsahuje všetky trestné činy. Vybrané trestné činy však predstavujú skupinu najviac početných trestných činov, ktorými sú špecificky postihnuté ženy, s výnimkou nebezpečného prenasledovania a trestných činov sexuálneho zneužívania, ktoré sa tiež viac týkajú mužov ako žien.

Je tiež potrebné mať na zreteli, že administratívne dáta polície nedokumentujú všetky prípady rôznych foriem násillia, ktoré ženy zažívajú. Polícii je nahlásených len 17% prípadov domáceho násillia³. A len 15 % žien ohlásí polícii najzávažnejší incident sexuálneho násillia⁴. Násillie na ženách je teda mimoriadne latentné a prípady evidované políciou sú len špičkou ľadovca.

Naše dva pohľady vypovedajú o tých najzávažnejších prípadoch, ktoré sa dostali do pozornosti polície. V tejto súvislosti je tiež potrebné vedieť, že prvý prehľad zahŕňa len údaje o prípadoch, v ktorých bolo začaté trestné stíhanie, teda nie všetky prípady oznámené polícii. Pre oba pohľady tiež platí, že v evidovaných prípadoch napokon prípravné konanie nemuselo byť zakončené podaním obžaloby, ale mohlo prísť k prekvalifikovaniu skutku na priestupok alebo k inému spôsobu ukončenia či prerušenia trestného stíhania.

Uvedené dáta však presvedčivo ukazujú, že časť kriminality je typicky páchaná na ženách a pri niektorých trestných činoch sú ženské obeť významne početnejšie ako mužské obeť. Výsledok nášho zisťovania tiež poukazuje na to, že ženy čelia oproti mužom niekoľkonásobnému riziku, že im bude ublížené a to aj s fatálnymi následkami.

³ FILADELFIOVÁ, J., GERBERY, D. a VITTEK, J. Reprezentatívny výskum domáceho násillia na Slovensku. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2017. Pramenná správa.

⁴ OČENÁŠOVÁ, Z. a MICHALÍK, P. Sexuálne násillie na ženách – správa z reprezentatívneho výskumu. 1. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2017. 978-80-7138-159-4.